

Játékfilmszemle

Budapesten február 9-13 között rendezték meg a XIII. Magyar Játékfilmszemlét. A magyar játékfilmstúdiók — a Budapest, a Dialóg, a Hunnia és az Objektív stúdiók — összesen huszonhárom filmet mutattak be a szemlén. A nagyközönség tizenkét alkotást már 1980-ban láthatott a filmszínházakban, ösbemutatója volt viszont tizenegy magyar filmnek; többek között Lugossy László: Köszönöm megvagyunk, Gaál István: Cserepek, Sándor Pál: Ripacsok, Kósa Ferenc: A mérkőzés, Tarr Béla: Lassan gyógyuló halálos sebeink és Almási Tamás: Ballagás című filmjének.

A négynapon át tartó vetítés-sorozat lényegében a legutóbbi idők magyar filmtermésé: volt hívatott bemutatni. Mint azt a szakmai zsűri is megállapította döntésekor, kiemelkedő filmalkotást nem produkált ez az időszak, viszonylag azonos művészi színvonalat értek el a bemutatott filmek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy minden levetített film színvonala legalább jónak mondható. Sajnos, akad gyöngye, szemlére valóiban nem is alkalmas filmalkotás is.

A tavalyi évben bemutatott filmek közül feltétlenül figyelmet érdemelt Bódy Gábor *Psyché-je*, Radványi Géza *Circus Maximus-a* és Szőrény Rezső *Boldog születésnapot, Marilyn!* című filmje. A *Psyché* inkább a rendezés okán, a két utóbbi viszont a főszereplők — Margittay Ági illetve Esztergályos Cecília — teljesítménye miatt.

A legfrissebb alkotások közül elsőként Kósa Ferenc *A mérkőzés* című filmjét kell megemlíteni. Bacsó Péter jónéhány évvel ezelőtti Tanú-jához hasonlóan Kósa is az ötvenes évek Ma-

gyarországot vizsgálja ebben a filmjében, de más hangvétellel, s nemcsak a múlt sebeit tárja föl, hanem figyelmet annak jelenkori következményeire is. Jelentős alkotás Sándor Pál *Ripacsok* című filmje, amely remélhetőleg több érdeklődést kelt majd az átlagnézőben, mint Sándor Pál előző, s nem kevésbé sikerült alkotásai. Meglehető csalódást keltett Tarr Béla legújabb filmjével, a *Lassan gyógyuló halálos sebeinkkel*. Ennek oka nyilván az volt, hogy a Csalládi tűzfészek után izgalmasabb folytatást vártunk, s helyette filmmé össze nem álló, de kétségtelenül sokmindent magára vállaló, szociográfiai tanulmányt kaptunk.

A XIII. Magyar Játékfilmszemle társadalmi zsűrije — melynek elnöke Tókei Ferenc akadémikus volt — fődíjat nem adott ki. Kiemelt rendezői díjban részesítette Bódy Gábert *Psyché*, Kósa Ferencet *A mérkőzés* és Lugossy Lászlót a *Köszönöm megvagyunk* című alkotásaiért. Operatőri díjjal jutalmazták Ragályi Elemért, Sándor Pál Ripacsok című filmjében nyújtott operatőri munkájáért. Színészi díjat kapott Koncz Gábor, a Fábrián Bálint találkozása Istennel című Fábri-filmben. Margittay Ági, Radványi Géza *Circus Maximus* című filmjében és Nyakó Juli, a *Köszönöm megvagyunk* című Lugossy László-filmben nyújtott teljesítményéért. A mindenkor elsőfilmesnek adományozott, a KISZ Központi Bizottsága által alapított különdíjat idén Almási Tamás kapta *Ballagás* című filmjéért.

A kékfű zarándokai

Hogyan alakul meg egy country-zenekar vidéken? Kell egy egyetem, ahol sok értékes emberre találhat a zenekaralapító, s kell egy tv-felvétel is, ami erőt ad a létezéshez.

A szegedi *The Bluegrass Pilgrims Band* legendája a következő: *Savanya István* hat évvel ezelőtt kezdett el foglalkozni az észak-amerikai népdalokkal. Az egyetem angol szakán tovább folytatta kutatásait, a népi country tájszólásokkal ismerkedett. Ő hozta létre az első country-zenekart Szegeden, amely ma is „üzemel” — nélküle. *Sztráin István* barátját bendzsózni hívta, de a bendzsózás mellett továbbra is gitárt tanít a gyerekeknek. Ifj. Kiszin Miklós hozta a legnehezebb hangszert, a felbomlott Hot Jazz együttesből. A nagybőgő most a country szolgálatában áll. Nagyjából ennyien voltak, mikor tudatosan keresni kezdtek egy széphangú, s jó angol tudású leányt. *Savanya István* véletlenül hallotta énekelni *Várkonyi Esztert*, akit rögtön a zenekarába hívott. A végzős angol-földrajz szakos egyetemista leány ma már a zenekar „legkisebb növésű oszlopos tagja”. *Murányi Éva* hegedűtanárnő vonóhangszerével csatlakozott a *Bluegrass*-hez. Így teljes a létszám! Együtt vannak „a kékfű zarándokai”.

Egy évvel ezelőtt 1979 decemberében már felvételt készít velük a szegedi Körzeti Stúdió. Májusban láthatta őket az egész ország. Járják az országot. Eredeti amerikai népdalokat játszanak, angolul énekelnek. Júniusban ott voltak a balatonfüredi country-fesztiválon, szeptemberben pedig egy hasonló találkozóra kaptak meghívást, Gödöllőre. Segítőitársakat találtak Bródy János és a Bojtorján együttes tagjai személyében. Összebarátkoztak több countryssal. Szeptemberben az országban elsőként country-clubot alapítottak a DÉLEP-Ifjúsági klubban. Sokszor közönség elé lépnek az ország más városaiban is.

— A vidéki country-zenekar megalapozta nérvét?

— Körülbelül egy éve énekelünk bluegrassot. Balladákat, blues-okat, regtim-okat is előadunk — mondja *Savanya István* a „zarándokok” vezetője. Nehogy azt hidd, hogy minden nagyon szép, nagyon jó. Hivatalos részről még mindig elzárkózónak amiat, hogy angolul énekelünk. Pedig az eredeti bluegrass-eket másképpen nem lehet.

s nem érdemes előadni. Ideiglenes OSZK működési engedélyünk van. Nagy erőpróba előtt állunk: tavasszal az ORI-vizsgát akarjuk letenni.

— Honnan gyűjtitek az észak-amerikai dalokat?

— Sajnos semmilyen segédanyag nincs Magyarországon. Sokat levelezünk, kottákat kérünk külföldi barátainktól. Harminc, negyven szaklányunk is van már. Lemezeket, kazettákat gyűjtünk. Sok eredeti muzsikát hallgatunk. Reggelente country-muzsikára ébredünk... A sok hallgatás után az ismertté vált zenei anyagot reprodukáljuk. S aztán egyfolytában gyakoroljuk, míg a közönség elé nem merünk állni.

— Milyen programmal indították a country-clubot?

— Havonta találkozunk a szegedi közönséggel. Előtérben mindig az élőzene áll. Az első alkalommal az esztergomi Westergom járt nálunk, azóta már itt vendégeskedett a Komlói Spirituálé, az Interfolk Bluegrass Band, a Bojtorján és a Muszty-Dobay duó. Lesz lemezbemutató is, és elméleti előadás *dr. Maczkó László*, a JATE adjunktusa „Cowboizmus az amerikai nyelvben” címmel tart előadást. *Kende László* pedig a country muzsikáról beszél.

Kende László 20 részből álló sorozatát a Magyar Rádió sugározta. A country-zene történetét dolgozta fel. Így vélekedik a nemrég alakult szegedi country-clubról:

— Nagyon örültem, *Savanyák* ötletének, s annak, hogy a DÉLEP klubvezetője támogatta a klub megalakulását. Szegeden a dixieland és a jazz klub mellett szükség volt a country-barátoknak is egy klubra. Nem véletlenül mondta Bródy, hogy „Magyarország Nashwill-je — Szeged.” Kívánom, hogy jó klubhangulat alakuljon ki, s maradjon is meg. Az alakuló estén úgy láttam, ez sikerülni fog. Azóta pedig bebizonyosodott.

A nevük furcsa: *The Bluegrass Pilgrims Band*. Magvarra fordítva: *A kékfű zarándokainak zenekara*. A zenéjük egyszerű, tiszta, eredeti. Egy éve zenélnek, énekelnek együtt. Közvetlenek, kedvesek. Ezért is szeretik őket a szegedi fiatalok. Úgy hiszem valóban tehetséges country-zenekar startolt Szegedről. Utuk vezethetne az országos elismerés felé...

BORZÁK TIBOR

Vannak változások

Végre Szegeden is láthattuk azt a magyar filmet, amely sajnálatos módon vált hírhedtté. *Gulyás Gyula* és *Gulyás János* filmszociográfija, a *Vannak változások*, sajátos kálváriát járt még. A sztori lassan közismert, attól kezdve, hogy Végh Antal Valóság-beli szociográfija nyomán hogyan indult el 1968 nyarán egy lelkes amatőr-csapat Penészekre, hogy végül, már a Balázs Béla Stúdió tagjaként, 1978-ban egy újabb többórás film forgatása után, melyet ismét huzavona követett, egészen az 1980 elején megtörtént nyilvános bemutatóig. Egyetlen magyar filmszínházban ment a film, a budapesti Horizont-ban, először egy héten, majd később egy hónapon keresztül. A JATE-klubbeli vetítést követő beszélgetésen az alkotók elmondták, hogy a hivatalos statisztika szerint eddig körülbelül 7000 (!) néző látta a filmet, s nagyjából ugyanennyire tehető azoknak a száma, akik a stúdió-hálózat fórumain nézték meg. A szám elképesztően kicsi, főként, ha meggondoljuk, hogy mi is tulajdonképpen a *Vannak változások* elsődleges érdeme.

A dolog kapcsán Zelei Miklós figyelemztet arra, hogy baj van a szegénység-kutatással, hogy hol vannak a hivatásosok. Magyar Hírlap, 1980, július 5.) Teljes joggal hiányolja azoknak a jelenlétét a penészeleki história kapcsán, akiknek hivatalból is kötelességük lenne a situáció elemzése és megszüntetése. Mert Végh Antal és a Gulyás-testvérek szellemi és erkölcsi bátorsága nem pótolhatja a hivatásos szakemberek munkáját. Az ő nagy érdemük: megmutatták azt, ami van, s amiről éppen azok nem voltak hajlandók tudomást venni, akik változtathattak volna.

De a *Vannak változások* legfőbb érdeme nemcsak, s főként nem az, hogy ott, ahol a megyei lap újságírója „limbes-lombos”, „takaros” falut (és életet) vél felfedezni, ott megmutatja a nyomort, az éhezést, s mindezzel együtt a „lelkek”, a tudat pusztulását. S a filmben, akár-hogyan is forgatjuk fejünkben a dolgot, nem ez az igazán megdöbbentő. Ez is az, s ezért is nagyon fontos, hogy minél többen lássuk a filmet. De még fontosabb azért látnunk, hogy nemcsak a valóságon, de az igazságon alapuló tudásunk legyen arról: az illetékes vezetés milyen módon folytat manipulációkat a tények elfedése érdekében. A *Vannak változások* című filmszociográfia azért kitűnő film, mert pontosan bemutatja annak a mechanizmusnak a működését, amely egy adott magyar kisközségben nem enged kibontakozni az emberhez méltó életet. Mert nem hajlandó tudomást venni a dolgokról. Gondoljunk, arra, hogy az egykori megyei párttitkár — aki 1978-ban a szófiai Magyar Intézet vezetője — tíz év múltán is szemrebbenés nélkül állítja: mindaz amit a film bemutat, nem igaz. (Közben azt sem szégyelli bevallani, hogy magát a filmet nem látta!) S teszi ezt megfoghatatlan — mert valóságosan nem funkcionáló — erkölcsi törvényekre, s önnön csalhatatlanságára hivatkozva, melyeknek forrása egy glorifikálódott magyar valóság-képzet, s a személyes, tiszta (?) lelkiismeret. Penészeket fölfalhatja a penész, a tetű, elpusztíthatja az alkohol, az éhezés (egyáltalán: a létminimumhoz is hiányzó szociális feltételek), mégsem szabad tudomást venni róla, mert az ilyen esetre nincs paragrafus. Penészek nem lehet tárgya a glorifikálódott képzetnek, tehát nincs. Mert ha lenne, esetleg kiderülne, hogy ez a képzet csalfa.

(belányi)

Zelei Miklós

Statárium

Szilágyi Domokos emlékére

beköti a szemét
hátraköti a kezét
felpeckeli a száját
az oszlophoz vonsozolja
odaköti

sokasodj és szaporodj
szól a jóságos őrmester
és tovasétál

consummatum est

Hévizi Ottó

zümmögő I Kr. u. 19.

parányi vándor dögező ezüst contvázán a tájnak bordákra napos csigolvákra szálló zümmögés vagyok a szem kápolnája helyén amit régesrég kivájtak a ióllakott tünődés fosztozat csak bíbor harmatot

zümmögő II végül.

mocsos kirakatiúveg fehér háttér időt ítelve köztük mint lomha inga egy fénylő esernyőváz lebeg kinyitva — szénboltzatban megkövült tűzijáték

csukott szárnyas tükör az értelem árnya önmagával egy mig értve értetlenül — nem ég nem gyújt acélbordáival belül a beláthatatlan teret ritmizálja

Vecseryés Imre:

tizenhét vers Kondor Béla képeire

Igy jár minden proféta

fölül szétfeszült verejték-rózsa szirmain keréketört ragyogás

készülődés a forradalomra

őnjáró pusztulás útrabocsátása ezivárvány hótengerbe fúlésa

előkészületek a nagy vár védelmére

az úrhoz fölmászni SZIGORÚAN TILOS aki nem akar fölmászni azt kettéfűrészeljük

ágyúhurcolók

hűz és visszahűz szenvedésem ló és ágyú

pokolbeli kocsmá

koponyámra hűzva lucifer-süveg szememből kimered két borosüveg

macska virággal

a falak véletlenül állnak a zuhanás és a temetői távornya örök

nagy madár

fémfogú denevér-isten vijjogásban fűrészt röntgenképet

égi háború

isten puffadt nyelve a világ káromkodik

romantikus tanulmány

a halottaknak tovább kell futni a halál belsőjébe

rakétakilőrő

az idő állványain... az idő utáni állvány nélkülségen...

szent antal megkísértése

ne vonsozlatok tí begörbült elrozsdásodott szögek

rámszonak levádják a haját

az erősek fülénél ollócsatogás a többiek mögött a tökéletes halál polipja

cirkusz

gyomrukban a manézs fűrészpóra a mutatóványosokat megettük

majomkirály nyugati utazásai

kibirhatatlan ez az út a patkányragta városokon át

proportiones

pusztulás tehervagonjai selyemvágányokon csikland jonatan-nap

szinpadi jelenet

örültek fehér zászlója alatt beléasszózott történelem

labirintus

falakat kaptunk és falakat ajándékozunk